

Motion till riksdagen

1989/90:Ub107

av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1989/90:90 om forskning

Vård- och behandlingsforskning

Missbruk

Under ett tiotal år har forskningen kring vård och behandling varit eftersatt. Det beräknas att 10 procent av de medel som staten avsätter till forskning och utveckling inom drogområdet går till missbruksforskningen. För de grava och mest störda finns för närvarande bara enstaka projekt. Det sista större projektet avslutades i mitten av 70-talet (Krukisprojektet). I kommunerna har utvecklingen av olika vårdprojekt helt avstannat, och det finns rapporter om att antalet hemlösa uteliggare skulle öka kraftigt.

Samhället kan inte ge sig tillåtelse att överge denna gruppmissbrukare, men vi kan bara konstatera att så är fallet. Detta har konstaterats i flera utredningar under de senaste åren. Så t.ex. i Missbrukarna-Socialtjänsten-Tvängat i rapporten Uteliggarna i välfärdssamhället och nu senast i socialstyrelsens rapport om Åtgärder mot missbruk av tekniska alkoholprodukter.

Vi vill med ett citat ur Uteliggarna belysa bristerna när det gäller forskningen:

Studierna kring problemens omfattning görs fortfarande, ofta av socialarbetare och socialmedicinare som är aktiva vid omhändertaganden. Epidemiologiska studier görs också fortfarande även om det sker med ojämna intervaller. I fråga om analytiska studier är det tunnsatt i Sverige. Detta kontrasterar mot framför allt den anglosachsiska litteraturen, som innehåller mer analytiska ansatser, möjligen beroende på bättre långsiktiga möjligheter att utveckla forskningskompetens och behålla forskningsteam.

De goda forskningsansatserna i slutet av 1960-talet blev det av någon anledningen ingenting av med. Vpk anser att värden för missbrukarna måste få en större prioriteringsgrad i forskningen, särskilt gruppen med svåra problem. Det gäller kartläggning, analys och värdering av behandlingsresultaten. Vi anser också att detta bör vara en prioriterad och fast del av den socialmedicinska forskningen.

Delegationen för social forskning har i en rapport om missbrukare och deras vård gjort en utförlig skiss av hur forskningen kan utföras och även beräknat kostnaderna för sådan forskning till initialt sju miljoner kronor.

Vi har i dag en bättre situation än på mycket länge när det gäller brott som begås av ungdomar. Det är troligt att deras skötsamhet i dag kommer att ge oss lägre brottslighet inom några år. Trots detta finns det en liten grupp som behöver omfattande vård och behandling. De beräkningar som gjorts av SCB har uppskattat gruppens storlek till ca 100 per årskull, alltså mellan 1 000 och 1 500 i hela landet. Gruppen utmärker sig genom att vara mycket våldsbenägen och genom en hög kriminalitet, och trots att de är få kan skadorna de ger upphov till vara stora, inte minst genom att de skapar ett sämre samhällsklimat.

Deras beteende kan kort förklaras med att de har svårt att tolka och förstå andras känslor, smärta, ängslan etc. Det som existerar för dem är "här och nu". De har mycket litet av inre drömmar och upplevelser och den tomhet de känner gör att de ständigt jagar efter starka intryck.

Vi tror att mycket av gatuvåldet skulle försvinna om man kunde finna en adekvat behandling för denna grupp ungdomar. Vad de behöver är en tidig och enveten påverkan för att i möjligaste mån ersätta deras avsaknad av empatisk förmåga. Trots många gemensamma erfarenheter av droger, kriminalitet och ingen eller dålig vuxenkontakt är detta inte en homogen grupp, och det behövs därför en individuell och differentierad vårdinsats. Men gruppen är genom sin destruktivitet, riktad mot sig själv och sin omgivning, lätt att urskilja.

De vägar som finns för att hjälpa dem är förebyggande insatser i förskolan och skolan och tvärbehandlingsmässiga insatser i ett senare skede. På detta sätt anser vi att många kan räddas från att i myndig ålder återfinnas i fängelser, på psykiatriska kliniker och i socialtjänstens institutioner.

Forskningen måste få resurser för att finna goda vård- och behandlingsmodeller. Det kan vara bra med kampanjer och regeringssamlingar på Rosenbad för att visa en vilja att göra något, men det måste även till samhällsförändring och forskning eftersom vi i dag saknar verktyg att arbeta med. Mycket av de sociala insatser som görs blir nu enligt försök-misstagsmodellen. Ett sådant exempel är syftelösa seglatser i Medelhavet.

Tyvärr är många åtgärder av kosmetisk art, inte minst den nya lagen om vård av unga, som i ett slag har återinfört den gamla barnavårdslagen. Det är helt andra medel som måste till för att ge denna grupp ungdomar ett mänskligare liv.

Vpk anser att det måste göras en tvärforskningsinsats på detta område eftersom det i dag arbetas enskilt med dessa problem inom olika forskningsområden. Då problemen är komplexa behövs också en sammansättning av psykologiska, psykiatriska, pedagogiska, sociologiska, fysioterapeutiska och medicinska insatser för att utveckla värden och behandlingsarbetet.

Vpk har tidigare framfört tanken på att till ett statligt eller överregionalt huvudmannaskap återföra någon eller några av behandlingshemmen, § 12-hem, för att där med en behandlande expertis utveckla värden och behandlingen för denna ungdomsgrupp – en institution nära behandlingsforskningen.

Vpk anser inte att det går att bemästra utslagningen eller minska brottsligheten med längre och hårdare fängelsestraff. Det behövs alternativa behandlingsformer som är anpassade till olika människors förutsättningar. I årets forskningsproposition har en satsning skett på kriminologisk forskning i brottsförebyggande rådets regi. Vi har tillstyrkt detta men anser att det även bör göras insatser inom kriminalvårdsstyrelsens ansvarsområde. Det behövs utveckling av alternativen till fängelse. Det borde inrättas fler pedagogiska behandlingshem och för detta behövs forskning och utvärdering.

Kontraktsvården behöver på liknande sätt pengar för att utveckla och utvärderas.

På liknande sätt behövs forskningspengar till frivården för utveckling av alternativa behandlingsformer, och inte minst behövs forskning inom den nya påföljden samhällstjänst huvuvida den kan utgöra ett alternativ till fängelse.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen till E 15. Humanistiska samhällsforskningsrådet för budgetåret 1990/91 anslår 7 000 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit att användas i enlighet med vad som anförts i motionen.

2. att riksdagen till E 15. I humanistiska samhällsforskningsrådet för budgetåret 1990/91 anslår 3 500 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit att användas i enlighet med vad som anförts i motionen.

3. att riksdagen till E 15. Humanistiska samhällsforskningsrådet för budgetåret 1990/91 anslår 3 000 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit att användas till forskning om alternativ till fängelse.

4. att riksdagen till E 15. Humanistiska samhällsforskningsrådet för budgetåret 1990/91 anslår 2 500 000 kr. för forskning inom frivårdens samhällstjänst m.m.

Stockholm den 19 mars 1990

Lars Werner (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Ylva Johansson (vpk)

Gudrun Schyman (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Björn Samuelson (vpk)